

HILSEFORMER & HØFLIGHED

HILSEFORMER & HØFLIGHED

MODERSMÅL-SELSKABETS
ÅRBOG
2015

MODERSMÅL-SELSKABET

HILSEFORMER & HØFLIGHED

© Forfatterne og
Modersmål-Selskabet

Bogen er sat med Bembo
og trykt hos Clausen Grafisk, Odense

ÅRBOGSUDVALGET:

Gerda Thastum Leffers
Adam Hyllested
Claus Tilling
Ulla Weinreich
Irina Bjørnø

Omslag og grafisk tilrettelægning:
Kitte Fennestad

Redaktionel tilrettelægning:
Michael Blædel

Bogen er udgivet med støtte fra
A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers
Fond til almene Formaal

Printed in Denmark 2015
ISBN 978-87-994137-3-7

INDHOLD

Forord

GERDA THASTUM LEFFERS 7

Vi snakkes

JØRN LUND 13

“Hvor er det dejligt at se dig”

LASSE RØNNOE 21

Om at hilse

KASPAR ROSTRUP 33

Den kliniske hilsen

HENNING KIRK 45

Vær hilset

POUL THOMSEN 51

Danske hilseformer – militære hilseformer

HANS CHRISTIAN BJERG 57

Moderne hilsekultur

GITTE HØRNING 65

Kære Eduard og andre tiltaler

JOHS. NØRREGAARD FRANDBEN 83

Du og De	
BJØRN ANDERSEN	93
At se en hilsen eller et menneske	
METTE KOPP	113
At hilse	
ANJA VINTOV	125
Danske hilseformer	
ROBERT B. HANSEN	135
En Hjertelig Hilsen	
IRINA BJØRNØ	143
Et håndtryk – en verden af muligheder	
CARINA HECKSCHER	149

FORORD

Kære læser: Forkundskaber er nyttige, hedder det i “Klods-hans” og “Hjertesorg” af H.C. Andersen. To næsten modpo-ler. Mellem dem er der også plads til forord, der også har til hensigt at gøre nytte som forkundskab. Det skal fortælle hensigten med bogens tilblivelse. En hensigt må der være, når et udvalg, der går sproget og dets mangfoldigheds ærinde, henvender sig til 14 kompetente skribenter og beder dem medvirke. Alle har de været og er med til at tegne samti-dens kulturelle billede. Et billede, der mest af alt bliver til af vores ageren. Vores adfærdsformer går fra de utvungne, de primitive til de mere civiliserede og efter forholdene afstem-te formelle og forfinede for at ende i det individuelt natur-lige. Sidstnævnte er næppe muligt. Men en fællesnævner er nødvendig, hvis vi ikke på skift skal føle os inde og ude i det accepterede selskab, der favner bredt, uden at give los for det platte eller vulgære. Hvor svært ka’ det være? Det korte svar er ‘meget’. Det længere kan bogens kapitler snakke med om.

Det er sådan for de fleste af os, at nogle er vi på knus med og andre ikke. Begge parter respekterer intuitivt grænserne, for der bør ligge en vis respekt og ingenlunde en afstandtagen i en hilsen. Går man længere end til håndtrykket og giver sig favntaget i vold, er det at ligne med tidligere tiders udmærkelse ved at lade De'et afløse af et fortroligt du.

Et af bogens kapitler beskæftiger sig med den fadæse, vor elskede digter H.C. Andersen begik ved at foreslå vennen Edv. Collin det gensidige Du. H.C. Andersen fik afslag. Det har gjort ondt at blive sat på plads af sin hjertensven. Den, man allerede i sit sind havde følt sig dus med. Situationen forværredes ved, at Collin roder ganske meget rundt i sin argumentation, så den fremtræder en anelse tvetydig, uden at der dog er tvivl om Nei'et (Johannes Nørregaard Frandsens artikel).

Vor nuværende Dronning Margrethe var mere klar i mælet, da hun mildt, men bestemt sagde: "Vi har vist ikke gået i skole sammen" til en journalist, der kom for skade at sige du til majestæten (Bjørn Andersens artikel). Der eksisterer stadig høvisk tale; der er et naturligt behov for den i vores kongerige. Ingen behøver gøre fejl i den tales brug, men kan hos Hofmarskallatet få at vide, hvordan reglerne er.

For en halv generation siden satte sundhedsmyndighederne en kampagne i gang for bedre håndhygiejne, og voksne og børn lærte, at hænder ikke er vasket, før fingermellemrummene og håndleddene har fået deres. En kendt sag, men gentagelse kan fremkalde nye sidevirkninger, og en af dem var, at de kropsligt tætte hilseformer kom i søgelyset som smittespredere. Også håndtrykket. Nu så man hinanden i øjnene, rømmede sig forklarende ind i sin albue og havde dermed fortalt, at der var forkølelse undervejs eller

på retur. Man nøjedes med at vinke rundt i forsamlingen, og man satte sig med en gensidig følelse af lettelse og sundhedsbevidsthed. Men langsomt svandt smitteangsten. Hygiejnen havde fået sit velfortjente løft, og man fandt tilbage til kram og knus, men man gør nu opmærksom på sin eventuelle forkølelse. Håndtrykket blev igen betragtet som ufarligt.

At give den pæne hånd, som vi lærte af mor, er sjældent tilstrækkeligt hele vejen, hvis et særligt elsket åsyn dukker op bag en viftepalm, anbragt i aftenens anledning. Genkendelsen går begge veje, og fire begejstrede arme ryger i vejret af sig selv. En sådan spontan begejstring må give sig et korporligt udtryk. Man må skønne, at det er både sundt og naturligt at omfavne og samtidig give sin begejstring udtryk i ord, som man knap selv er herre over. Men man skal videre i kredsen. Måske med en tåre på kinden. For dette var ægthed. Spørgsmålet er, om der nu er åbnet for knus til alle, eller om man formår at slå koldt vand i blodet og uden at virke distancerende kan gå over til almindeligt håndtryk og 'hej'.

De to venner fra før, som ikke kunne få armene ned – de kunne have været Tour de France-kørere på målstregens rigtige side, præcis samme urkraft, der alt for sjældent kommer i brug, svipper armene op, som var en spændt fjeder udløst. Situationen af begejstring kan genskabes på teaterscenen. At opleve den i hverdagen er sjældent, men vidunderligt.

Der eksisterer næppe en tanke, næppe et udsagn så klart, komprimeret, så brugbart i eksistentielle spørgsmål, som Shakespeare ikke har givet os svar på. Høflighedens former i ægthedens, men også i falskhedens tjeneste. Hvem om ikke vi danske skulle have en snert eller flere af Prins Hamlets klarsyn og klogskab?

Danmark er andet og mere end Kronborg.

Vordingborg, Roskilde, Ringsted, Gurre og Sjølunds fagre sletter ved Østersøens bred, dér red konger og prinser med deres riddere på frierfærd. De mestrede sproget, hvis vi skal tro Christian Winther, og Liden Else, der kalder sig bondepige, gjorde også. Godt 200 år efter Shakespeare og ca. 200 år før vor tid, var Danmark rig på romancer og romantiske ballader. I dem forekommer høviske hilsner ofte med indlagt frieri i en sproglig stil, der næppe var typisk for tiden, de blev skrevet i, men derimod for 1300-tallets høviskhed. Christian Winther har ladet sig inspirere af Valdemar Atterdags hilseform – mens Valdemar endnu var prins – og den underkastende og dog kongelige kærlighedserklæring, der ikke førte til trolovelse, men blev afslået, uden at prinsen tabte ansigt. Flot gjort af Liden Else. Både hilsen, frieri og afslag er mesterligt beskrevet og når stilmæssigt Shakespeareske dimensioner sine steder.

I bogen skriver Kasper Rostrup så associativt om scenekunstens rige muligheder for udtryk, at vi med glæde giver os hen. Mange vil huske 1967, hvor Prinsgemalen, daværende Prins Henri de Montpezat i sin hyldest- og takketale til Kong Frederik d. 9. og Dronning Ingrid og bruden Margrethe ved bryllupsmiddagen sagde: "Jeg kom til en blomstrende have, men pigen var dog havens allersomdejlige pynt." Et ikke helt korrekt men velment og smukt citat fra Christian Winthers romance (Henrik og Else 1828), hvor strofen lyder, at pigen sidder lunt "ved sin Faders Urtegaard / Med sin flittige Rok, og rundt om Stolen staaer / Pioner, Tulipaner og Buxbom, Krusemynt; Men Pigen var dog Haugens alsomdeiligste Pynt".